

Motion till riksdagen
2008/09:Ju472

av Mehmet Kaplan m.fl. (mp)

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut	2
Säkerhetspolisen.....	3
Åklagarmyndigheten	3
Sveriges Domstolar	5
Kriminalvården	5
Behandlingsprogram för män som begått vålds- och sexualbrott mot kvinnor.....	5
Insatser för kvinnor inom kriminalvården	6
Fångombudsman	6
Brottsförebyggande rådet (Brå).....	7

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt uppställning:

		Anslagsförändring miljoner kronor		
		2009	2010	2011
Anslag				
1:2	Säkerhetspolisen	-100	-100	-100
1:3	Åklagarmyndigheten	10	10	10
1:5	Sveriges Domstolar	10	10	10
1:6	Kriminalvården	25	25	25
1:7	Brottsförebyggande rådet	5,5	5,5	5,5
Summa utgiftsområdet		-49,9	-49,5	-49,5

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Åklagarmyndigheten i sitt arbete måste prioritera arbetet med att bekämpa mäns våld mot kvinnor, sexualbrott, hatbrott och miljöbrott.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att satsningar på utbildningar för åklagare om mäns våld mot kvinnor behöver ökas och genomföras med kontinuitet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om obligatorisk utbildning av domare och nämndemän i frågor om mäns våld mot kvinnor, sexualbrott, hatbrott samt ett förbättrat jämställdhetsarbete i Sveriges Domstolar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att män som dömts för vålds- eller sexualbrott mot kvinnor och barn bör genomgå ett obligatoriskt behandlingsprogram inom ramen för Kriminalvårdens verksamhet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införskaffa ytterligare kunskap om kvinnor på landets anstalter, där specifikt frågan om tidigare utsatthet för sexuella övergrepp och våld fokuseras.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta kvinnor på anstalter få tillgång till stödsamtal med frivilliga och anställda på kvinnojourer.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att införa en fångombudsman som tillvaratar in-terners medborgerliga fri- och rättigheter.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att säkra tillgången till bra kriminalstatistik hos Brottsförebyggande rådet.

Säkerhetspolisen

Regeringen tillför Säkerhetspolisen 100 miljoner kronor för att förebygga terrorism som riktas mot Sverige. Miljöpartiet delar regeringens synpunkt att Sveriges säkerhet är en prioriterad fråga för demokratin och att vi bör besitta en stark analysförmåga vad gäller omvärldsbevakningen. Men vi ställer oss frågande inför denna summa som tilldelas Säkerhetspolisen. Sveriges riksdag och folkvalda har idag bristande insyn i Säkerhetspolisens arbete, och några detaljerade specifikationer i vad denna nu närmare miljard stora budget används till finns inte att tillgå.

Utöver detta behöver en översyn genomföras av Säkerhetspolisens personskydd. Frågan är nämligen om det krävs säkerhetspoliser för det fysiska personskyddet. Miljöpartiet anser att personskyddet skulle kunna skötas av den öppna polisen. Självklart ska de som har denna viktiga samhällsfunktion vara kompetenta i sin yrkesroll, besitta hög integritet och i övrigt kunnigt sköta sitt yrke, men att analysera omvärldsfrågor finns det inget praktiskt behov av för livvakter. Miljöpartiet avser därför inte att tillskjuta de 100 miljoner kronorna till Säkerhetspolisen såsom regeringen föreslår.

Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten bedriver ett resurseffektivt arbete med att utreda brott och företräda det allmänna i domstol. Storleken på myndighetens arbete är till stora delar avhängigt av hur arbetet går för polis och kriminalvård. Ökade resurser för polisen leder till ökad mängd ärenden hos Åklagarmyndigheten. Miljöpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet under förra mandatperioden tillfört myndigheten ytterligare medel för att tillgodose detta. Regeringen anvisar 80 miljoner kronor för att tillgodose den ökade ärendetillströmningen. Miljöpartiet välkomnar dessa medel för att avhjälpa den höga arbetsbelastningen på Åklagarmyndigheten. Vi gör dock bedömningen att ytterligare 10 miljoner kronor bör tillföras för att klara av vissa prioriterade områden.

Arbetet för att utreda miljöbrott måste förbättras. Genom Åklagarmyndighetens regleringsbrev för 2006 specialdestinerades 5 miljoner kronor för att öka kompetensen att utreda miljöbrott. Detta viktiga arbete är dock fortfarande i sin linda och behöver ytterligare medel för att påskynda utvecklingsarbetet vad gäller miljöbrott. Det finns uppgifter om att miljöåklagarnas arbetssituation försvårats och att andelen icke avklarade miljöbrott hos myndigheten, samt andelen preskriberade brott, är fortsatt hög. Ett stort antal anmälda misstänka brott skrivs dessutom av redan hos polisen (jfr År vi bra på miljöbrott? En snabbanalys, Brå 2006). Ett fortsatt arbete krävs därför för att utveckla Åklagarmyndighetens arbete med att utreda miljöbrott och för att få miljöbrottslingarna dömda.

Fel! Okänt namn på

Åklagarmyndigheten konstaterar i sin årsredovisning för 2007 att antalet anmälningar om mäns våld mot kvinnor ökar. Enligt myndighetens statistik minskar samtidigt antalet avslutade brottsmisstankar som lett till lagföring från 34 procent till 32 procent. Samtidigt konstateras att variationerna i lagföringsgraden mellan olika kammare är hög. Genomsnittet är en lagföring på 32 procent, i Stockholm har bara en av fem åklagarkammare nått upp till genomsnittet, samtidigt som den lägsta lagföringen ligger på 8,9 procent för en kammare. Åklagarmyndigheten konstaterar att 16 av 34 allmänna kammare under 2007 uppnått genomsnittet, vilket är samma antal som 2006.

Alltsedan kvinnofridsuppdragen har det varit åklagarmyndigheternas ansvar att ta fram åtgärdsprogram och policydokument för åklagarnas insatser för bekämpning av mäns våld mot kvinnor. Det är uppenbart att det krävs ytterligare medel och satsningar hos Åklagarmyndigheten för att klara av det ökade ärendeflödet. Miljöpartiet avsätter medel för detta ändamål.

Satsningar på utbildningar för åklagare om mäns våld mot kvinnor behöver ökas och genomföras med kontinuitet. Frågan om mäns våld mot kvinnor och barn är ett samhällsproblem som våra åklagare kontinuerligt behöver uppdateras om.

Med anledning av det anförda vill Miljöpartiet göra ytterligare satsningar på fortbildning av personal inom Åklagarmyndigheten i frågor om mäns våld mot kvinnor med en könsmaktsförståelse.

Sexualbrotten måste bekämpas. Den förbättrade sexualbrottslagstiftning som Miljöpartiet varit med om att genomföra, måste få genomslag inom rättstillämpningen och få avsedd effekt. Till detta kommer att ett ökat fokus måste läggas på ett bekämpande av internationell gränsöverskridande prostitution (så kallad trafficking) och sexhandel via Internet. Vi vill tillföra ytterligare resurser för att Åklagarmyndigheten ska kunna utveckla sitt internationella arbete mot sexbrott och för att myndigheten ska kunna öka kunskapen om sexualbrottslagstiftningen och utreda fler brott. Vi utvecklar i en separat partimotion hur vi vill utveckla arbetet i Sverige för att bekämpa detta stora problem. För Åklagarmyndighetens del vill vi dock tillföra extra resurser för att kunna prioritera den här sortens ärenden och för att kunna hantera frågor om utfärdande av besöksförbud och överträdelser av besöksförbud på ett snabbare och effektivare sätt.

Åklagarnas arbete mot så kallade hatbrott måste utvecklas och stärkas. I rapporten En studie av homofoba hatbrott i Sverige (2006) visar Eva Tiby bland annat att Åklagarmyndighetens och domstolarnas tolkning av vad som konstituerar homofobiska hatbrott avviker från den definition Säkerhetspolisen haft. Tillämpningen av straffskärpningsregeln i 29 kap. 2 § 7 brottsbalken haltar också hos åklagare och domare. Mot bland annat denna bakgrund är det Miljöpartiets bedömning att Åklagarmyndigheten måste tillföras ytterligare resurser för att förbättra sitt arbete med att bekämpa så kallade hatbrott. Dessa brott måste av åklagaren benämnas för vad de är och den som begår dem måste få den straffskärpning lagstiftaren angett.

Sammantaget medför detta att Miljöpartiet föreslår att 10 miljoner kronor anslås, utöver de av regeringen föreslagna medlen, till Åklagarmyndigheten.

Sveriges Domstolar

Domare och nämndemän tillhör en av de viktigaste parterna i den rättskedja som säkrar en rättssäker rättsprocess för kvinnor och barn utsatta för våld. Domskäl som resonerar om kvinnans promiskuösa leverne, klädstil, alkoholvanor osv. påtalar den fortgående trenden där domstolsväsendet inte tillämpar sexualbrottslagstiftning och kvinnofridsparagrafen utifrån lagstiftarens avsikt.

Domstolsverket har organiserat utbildningar om mäns våld mot kvinnor för domare och nämndemän separat med hänvisning till kravet på opartiskhet som ställs på domare. På de av Domstolsverket anordnade utbildningsdagarna deltog 120 av 695 ordinarie domare i landet. I den återkommande obligatoriska utbildningen för samtliga ordinarie domare behandlas våld mot kvinnor under en föreläsning.

Det är oroväckande att så få domare deltagit i de arrangerade utbildningsdagarna. Kunskapen om situationen i samhället vad gäller frågor om mäns våld mot kvinnor och barn, våld i samkönade relationer och hedersrelaterat våld behöver spridas i hela rättsväsendet, särskilt bland domare och nämndemän. Fortbildningssatsningarna för domare och nämndemän bör bli genomgående obligatoriska för att nå samtliga verksamma inom domstolsväsendet. För att prioritera detta arbete avsätter Miljöpartiet 10 miljoner kronor i sin budget.

Kriminalvården

Behandlingsprogram för män som begått vålds- och sexualbrott mot kvinnor

Inom kriminalvården bedrivs idag två behandlingsprogram för män som har begått vålds- och sexualbrott mot kvinnor. Idap (Integrated Domestic Abuse Programme) är ett behandlingsprogram för män som misshandlar den kvinna de lever eller har levt i en nära relation med, sexualbrottsprogrammet heter Relation och Samlevnad (ROS).

Miljöpartiet ser mycket positivt på att Kriminalvården i sin verksamhet bedömer frågan om mäns vålds- och sexualbrott mot kvinnor som ett prioriterat område. Resultaten som har uppvisats gör att Kriminalvården nu satsar ytterligare på denna typ av behandling för män som dömts för vålds- eller sexualbrott mot kvinnor och barn.

Miljöpartiet vill stödja denna verksamhet och tillföra ytterligare medel för att alla män ska kunna nås av dessa behandlingar. Vi vill även att programmen blir obligatoriska för alla män som dömts för vålds- eller sexualbrott. För detta ändamål avsätter Miljöpartiet 15 miljoner kronor.

Fel! Okänt namn

Insatser för kvinnor inom kriminalvården

Kriminalvården har sex specifika fängelser för kvinnor. Cirka 260 kvinnor är intagna, vilket är 5–6 procent av det totala antalet fängelsedömda personer. De vanligaste brotten kvinnor begår är stöld och narkotikabrott. Enligt Kriminalvårdens statistik har cirka 70 procent av dessa kvinnor problem med narkotikamissbruk. Jämfört med män har kvinnor i högre grad allvarigare psykiatrisk problematik kopplad till sitt missbruk. Idag vet vi inte hur stor andel av de kvinnor som befinner sig i kriminalvård som har blivit utsatta för sexuella övergrepp och mäns våld.

Norges motsvarighet, Kriminalomsorgen, har gjort en undersökning om hur många kvinnor som utsatts för denna typ av övergrepp och våld tidigare i livet och funnit att detta gäller minst 65 procent av kvinnorna. Norge har därför påbörjat ett försöksprojekt med att låta kvinnojourer hålla stödsamtal med kvinnor på anstalter. De ger även intagna kvinnor alternativet att få stödsamtalen i kvinnojourens lokaler. Norges Krisesentersekretariat¹ har uppgett att försöket är mycket lyckat eftersom de når fram till kvinnor som upplever sig bortglömda av samhället och att framstegen i samtalet har gett dem en hopp inför en framtid fri från kriminalitet.

Miljöpartiet menar att regeringen omedelbart bör tillsätta en utredning om kvinnor i kriminalvården för att utröna hur många kvinnor som kan ha utsatts för sexuella övergrepp och mäns våld. Med denna kunskap kan vi överblicka behovet av liknande insatser, som Norge genomför, på svenska anstalter. Miljöpartiet vill därefter att initiativ tas för att starta en försöksverksamhet i liknande form. Kriminalvården ska i regeringens regleringsbrev ges i uppdrag att samarbeta med kvinnojourer, som anmäler sitt intresse, för att dessa ska kunna hålla stödsamtal med kvinnor på anstalter alternativt i kvinnojourens lokaler. Detta försök bör efter ett år utvärderas och därefter implementeras i Kriminalvårdens verksamhet vid lyckat resultat. Miljöpartiet avsätter 5 miljoner kronor för att ombesörja omkostnader för kvinnojouren.

Fångombudsman

Idag reglerar en rad internationella konventioner förhållandena på fängelser och häkten samt skyddet för mänskliga rättigheter för interner. Vår grundlag reglerar även flera andra rättigheter för interner.

Under året har flera anstalter anmälts till Justitieombudsmannen, som är den instans som idag behandlar anmälningar mot Kriminalvården. Under 2008 har Justitieombudsmannen bedömt tio anmälningar mot anstalten Salberga från interner som berör brister i bland annat brevhandling, brott mot tystnadsplikten och rätten till besökare.

Miljöpartiet anser att även för den som är dömd för ett brott och avtjänar ett straff på anstalt ska de mest grundläggande mänskliga rättigheterna upp-

¹ Paraplyorganisation för 34 av Norges 51 kvinnojourer (krisesenter på norska).

rätthållas. Exemplet från anstalten i Salberga visar att det krävs en offentlig diskussion och åtgärder för att komma till rätta med förhållandena kring mänskliga rättigheter på vissa anstalter. Under de senaste två åren har även självmord på häkten ökat väsentligt, något som också pekar mot att det är hög tid att åtgärda situationen för intagna på häkten och anstalter.

Den grundlagsfästa föreningsfriheten är ett annat exempel på att det är tveksamt om internernas grundläggande rättigheter respekteras. Idag begränsas möjligheten att bilda förtroenderåd till enskilda avdelningar istället för att göra det för hela anstalten, trots att det senare är en förutsättning för att kunna driva krav med någon som helst kraft. Detta innebär att interner ofta får söka sig till avdelningschefer på anstalten istället för till anstaltsledningen när de har synpunkter. Miljöpartiet anser att man på detta sätt inte upprätthåller grundlagens mening när interner de facto inte har möjlighet att påverka sin miljö och vardag på anstalterna.

En fängombudsman skulle fylla det behov som finns idag för att stärka dialogen mellan interner och Kriminalvården. Det räcker alltså inte med att Justitieombudsmannen kan utöva tillsyn inom Kriminalvården, det behövs en instans som företräder fångars mänskliga rättigheter. I Storbritannien har det redan införts en fängombudsman med lyckat resultat. Det krävs i högre grad en dialog mellan internerna och anstaltsledningarna för att öka rättstryggheten för båda parterna, och där har fängombudsmannen visat sig kunna ge ett sådant stöd. Det behövs någon som aktivt kan arbeta för både interner, anstaltsledningar och Kriminalvården. Ytterst skulle fängombudsmannen kunna bidra till minskad återfallsfrekvens bland brottslingar. En fängombudsman bör således även införas i Sverige. Miljöpartiet avsätter fem miljoner kronor för att införa en fängombudsman.

Brottsförebyggande rådet (Brå)

Brå genomför på ett förtjänstfullt sätt arbetet med kriminalstatistiken och genomför även andra uppgifter, såsom att utreda brottslighets struktur, omfattning och orsaker. Brå har därför tidigare givits i uppdrag att hantera den samlade statistiken för hatbrotten i Sverige. Ansvaret har överförts från Säkerhetspolisen. För att kunna anpassa och utveckla sitt statistiksystem i takt med övriga myndigheter inom rättsväsendet, tillfördes Brå tidigare ökade medel. Regeringen tillför i höstens budget Brå nästan två miljoner kronor för myndighetens förvaltningskostnader. Miljöpartiet anser att ytterligare medel bör tillskjutas för att Brå ska kunna vidareutveckla statistiksystemen särskilt avseende hatbrott och mäns våld mot kvinnor och barn. Miljöpartiet föreslår därför att 5,5 miljoner kronor tillförs Brå.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 7 oktober 2008

Mehmet Kaplan (mp)

Max Andersson (mp)

Helena Leander (mp)